

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Диана Василева Станчева, департамент „Модерни езици и изкуства“,
Американски университет в България

на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, в професионално направление 2.1 Филология, докторска програма по „Общо и сравнително езиковедие“

Автор: проф. д-р Ирена Георгиева Василева, департамент „Чужди езици и култури“, Нов български университет

Тема: „Confrontation in Academic Communication“/„Конфронтацията в академичната комуникация“

1. Общо представяне на процедурата

Със Заповед № 3-РК-194/28.04.2023 г. на Ректора на Нов български университет бях определена за член на научното жури във връзка с процедура по придобиване на научната степен „доктор на науките“ по професионално направление 2.1 „Филология“, научна специалност „Общо и сравнително езиковедие“. На последвалото гласуване на научното жури беше взето решението аз да изготвя становище. За тази цел ми бяха предоставени следните материали:

– Файлове с пълния текст на дисертационния труд на английски език, автореферат на тема „Конфронтацията в академичната комуникация“ на български език, автобиография и информация за изпълнение на минималните национални изисквания и цитатите.

Представеният дисертационен труд е разработен в обем от общо 146 страници, съдържа 7 графики и 3 таблици, 1 приложение и 117 литературни източника, а не както е посочено в автореферата 110. Резултати от направеното изследване са публикувани в 2 статии и 1 монография и са били докладвани на 6 научни конференции у нас и в чужбина.

Предоставените от проф. д-р Ирена Василева материали са в съответствие с Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ на НБУ.

2. Актуалност на тематиката

Представеният дисертационен труд тематизира актуален проблем, особено интересен с оглед на все повече глобализацията се свят и на произтичащата от глобализацията и международната мобилност нарастваща конкуренция и борба за престиж сред учените по света и свързаните с това материален статус и упражняване на влияние и власт. Работата на проф. Василева е с висока степен на обществена валидност, тъй като научните общности в отделни части на света доскоро са работили, а някои и продължават да работят изолирано едни от други и борват с различни способности на академично общуване и конфронтация, което често води до недоразумения и конфликти в академичната комуникация.

3. Познаване на проблема

Авторката познава много добре досегашните изследвания в областта, което проличава от теоретичния обзор на литературата по въпроса за конфронтацията в науката в глава 4 както и от списъка на литературните източници, включени в дисертационния труд, и от техния задълбочен анализ в цялата дисертация. Проф. Василева се разграничава от изследванията, направени преди нея, като подчертава, че нейният анализ се основава на методологията на класическата и съвременната реторика. Това ѝ позволява да изведе различни реторически стратегии, използвани от учените в хуманитаристиката, както и тяхната езикова реализация. Познаването на проблематиката личи и от факта, че както бе посочено вече по-горе авторката има 3 публикации по темата на дисертационния труд и в периода 2008-2021 е представила 6 доклада по темата на научни конференции у нас и в чужбина.

4. Методология на изследването

Избраната методология на изследването се основава на дискурсивния анализ, като се разглеждат елементи на текста на надиреченско ниво. В първата аналитична част на дисертационния труд се прилага методологията на съпоставителния реторически анализ на базата на класическата Аристотелова реторика, а във втората се използва методологията на съвременната теория на аргументацията на Walton et al. 2008, която допълва класическата Аристотелова реторика с прагматическата теория на отхвърлянето.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертацията се състои от седем глави, едно приложение и списък на използваната литература. Глава първа въвежда в темата на дисертацията, описва необходимостта от направеното изследване и представя структурата на работата. В тази уводна глава също така са представени и двете противоположни мнения относно конфронтацията в науката, като особено внимание се обръща на езиковите средства за убеждение и на значението на избора на аргументационни стратегии и тяхната реализация в хуманитаристиката.

Във втора глава от дисертацията са посочени в най-общ вид целите и методологията на научния труд. Акцентира се на „извънезиковите сфери“ като идеология, роля на знанието в обществото, реторични и стилистични традиции, и др., които влияят върху комуникацията, аргументацията и конфронтацията в науката. Разглежда се развитието на съпоставителната реторика и се дискутират двата основни вида подходи към съпоставителните изследвания, контекстуално базирания и корпусно базирания. За подход в представеното изследване авторката избира контекстуално базирания метод, аргументирайки, че според нея корпусно базираният метод не е подходящ за анализи на ниво „дискурс“ поради ограничените технически възможности за анализ на сложни езикови структури.

Трета глава е изключително кратка, състои се само от една страница, и е озаглавена „Корпуси“. В нея лаконично са представени подбраните от авторката текстове за анализ. Става дума от една страна за по 10 рецензии на книги в областта на приложната лингвистика съответно на английски и немски език и от друга страна за 12 тематично тясно свързани една с друга рецензии на английски език. Критерии при подбора на тези рецензии са подчертано негативният характер на текстовете („рецензентът не препоръчва книгата на читателите“) и публикацията им във водещи международни списания или сборници със статии.

Четвърта глава от дисертационния труд е посветена на преглед на научната литература по въпроса за конфронтацията в науката. Разглеждат се основните гледни точки относно оценъчната страна на академичната комуникация, уточняват се основни понятия, свързани с темата на изследването, и се анализират различни определения на понятието „култура“ в контекста на академичното общуване.

Пета и шеста глава заемат по-голямата част от текста на дисертацията и представляват подробен анализ на съществуващите културни различия между немската и англоезичната научна общност по отношение на конфронтацията в академичната комуникация. В пета глава се обсъждат специфичните характеристики на жанра „рецензия“. Като основни функции на рецензията се изтъкват не само информативната и оценъчната ѝ функции, но и функцията да конституира научната област, която се рецензира. Рецензията се представя като жанр с „много висока степен на интертекстуалност и адресивност“. Прави се и кратък преглед на формалните характеристики на вида текст „рецензия“ и подробно се разглежда класическата теория за аргументацията. Достоянство на представената работа е съпоставителният анализ, описан в част 5.7. Особено ценни са резултатите от този анализ, а именно, че и в английски и в немски език, „критиката се основава предимно на предпоставки, свързани със съдържанието“, а не на формални показатели. Че рецензията на академичната книга е „един от малкото академични жанрове, които са силно персонализирани“ и че типът „епистемична аргументация доминира в рецензиите“. Че „англоезичните рецензенти са много по-подигравателни и идиосинкратични от немскоезичните си колеги“, че „немските автори се облягат много повече на авторитети, отколкото англоезичните“ както и че „повечето от отрицателните рецензии в корпуса са написани от учени, притежаващи по-голям авторитет от рецензираните автори“.

Шеста глава на дисертационния труд е посветена на хронологията на „академичната война“, водила се около школата „Критичен анализ на дискурса“ в периода между 1992 и 2010 година.

С метафоричното понятие „академична война“ авторката назовава размяната на критични публикации между представители на две различни лингвистични школи, целящи да наложат собствените си гледни точки над гледните точки на опонентите си. Тази част от изследването се основава на съвременната теория за аргументацията на Walton et al. 2008. Достойнство на изложението в тази част на дисертационния труд е представянето в проценти и анализът на предпоставките за критичните аргументационни схеми, на честотата на използваните топоси, както и на видовете аргументационни схеми.

Последната седма глава обобщава резултатите от направеното изследване в теоретичен план. Систематизират се важни изводи от гледна точка на целеполагането на изследването като например, че в немската общност се наблюдава повече толерантност, по-висока степен на единство, по-ниска степен на идиосинкразия и отсъствие на „лични атаки“ в сравнение с англоезичната общност. Въз основа на направеното изследване авторката формулира и по-общите изводи, че в хуманитарните науки по-лесно „се омаловажава дискурсът на други учени“ както и че „съперничеството за власт и престиж в науката става все по-интензивно с нарастването на нейното значение в съвременното общество“.

6. Приноси на дисертационния труд

Предложеният дисертационен труд съдържа множество иновативни елементи. В тази връзка на първо място трябва да се посочи съпоставителният диахронен анализ на конфронтацията в лингвистиката в английски и немски език. Рецензии на научни публикации с подчертано негативен характер също се изследват за първи път. Анализът на конфронтативния дискурс е базиран на методологията на класическата и съвременната реторика, което представлява друг принос на работата. В своята научна разработка проф. Ирена Василева също така успява да обори и някои традиционни схващания за академичното общуване в хуманитаристиката както и да постави под съмнение съществуването на академичната дискурсивна общност, обединена около една дисциплина. Не на последно място, работата предлага отлична база за извеждане на междуезикови и межкултурни сходства и различия, познаването на които би могло да доведе до намаляване на конфликтни точки и избягване на недоразумения в академичната комуникация.

7. Автореферат

Авторефератът е направен според процедурните изисквания и представя в сбита форма основните акценти на изследването и неговите приносни моменти. В края на автореферата са приложени списък с цитираната в автореферата литература както и списък на публикациите на авторката и изнесените от нея доклади по темата на дисертационния труд.

Част от дадените в автореферата цитати са преведени на български език (например тези на Nyland и на Knapp-Potthoff), докато други са оставени в оригинал на английски език. Тъй като не е посочен преводач на цитатите, се предполага, че са преведени от авторката на дисертацията.

8. Критични забележки и препоръки

Наред с изложените по-горе положителни качества на дисертационния труд, които са явно доказателство за изследователския потенциал на проф. Ирена Василева, в края на това становище ще си позволя да отправя няколко критични забележки и препоръки. Горещо препоръчвам публикуването на изследването в книга. С оглед подготовка на работата за публикация бих препоръчала да се отстранят някои дребни неточности в библиографията на дисертационния труд, като тук ще спомена само няколко отделни примера. Прави впечатление например, че трудът на Van Eemeren „Fundamentals of argumentation theory“ от 1996 е посочен два пъти в библиографията, веднъж под буквата „Е“ и веднъж под буквата „V“. От Canagarajah има посочени две публикации от 2002, които би трябвало да бъдат обозначени съответно като 2002a и 2002b, за да е ясно в дисертационния труд откъде точно е цитатът. Съчинението на Connor „Contrastive Rhetoric. Cross-cultural aspects of second-language writing“ от 1996 година е включено в библиографията, но не се споменава в дисертацията. Същото се отнася и до статията на Holmes и Meyerhoff „The Community of Practice: Theories and methodologies in language and gender research“ от 1999 година. От Thompson и Hunston на стр. 19 на дисертацията

е цитирана работа от 2000 година, а в библиографията са посочени само трудове на Hunston от 1993 и 2005 година. Nyland 2009 е цитиран на страници 5, 19, 20 и 21 от дисертационния труд, но в библиографията такава работа липсва.

По отношение на структурата на дисертационния труд бих препоръчала глава 3, състояща се само от една страница, или да се разшири или да отпадне, като информацията, дадена в тази глава, би могла да се добави съответно към глава 2, 5 или 6.

Диахронният аспект на изследването на рецензиите би могъл да се доразвие с цел изследване на евентуални промени в продължение на времевия период 1992-2010. Времевият период също така би могъл да се разшири с добавянето на нови рецензии от последното десетилетие.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като член на научното жури убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване и изразявам своята подкрепа за присъждането на научната степен „Доктор на науките“ по професионално направление 2.1 „Филология“, научна специалност „Общо и сравнително езикознание“ на кандидатката проф. д-р Ирена Василева. Дисертационният труд съдържа оригинални научни резултати, които представляват принос в изследваната област, и напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ на НБУ.

София, 19.07. 2023 г.

Изготвила становището:

(доц. д-р Диана Станчева)